Dosarul:nr.2a-3200/24 Judecător: M. Muruianu
2-22061172-02-2a-07082024

D E C I Z I E

21 ianuarie 2025 mun. Chişinău

Colegiul Civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Centru

În componentă:

Președintele ședinței, judecătorul Marina Anton

Judecătorii Dorin Dulghieru și Constantin Roșca

Grefier Talpă Victoria

examinând în ședință publică apelul declarat de Ministerul Justiției RM, împotriva hotărârii Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 18 iulie 2022, emisă în cauza civilă la acțiunea Evgheniei Eșchileva și Ivanov Ivan către Ministerul Justiției privind constatarea încălcării dreptului la examinarea cauzei în termen rezonabil, repararea prejudiciului moral.

c o n s t a t ă:

La 29 aprilie 2022, Evghenia Eşchileva a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova cu privire la constatarea încălcării dreptului la examinarea cauzei în termen rezonabil şi repararea prejudiciului moral (f. d. 2-5).

În motivarea cererii reclamanta a menționat că, prin hotărârea nr. 3-2274/19 din 19 mai 2021 a Judecătoriei Chișinău (sediul Rîșcani), a fost respinsă acțiunea înaintată de Ivanov Ivan și Eșchileva Evghenia împotriva Serviciului Vamal al RM, Biroului Vamal Centru, terț Murguleț Veronica cu privire la anularea chitanței seria AC nr. 165143 și ordinului de plată nr.474194 din 08.05.2017, obligarea furnizării informației la cererea nr. I- 467 din 30.06.2017, restituirea diferenței sumei achitate în mărime de 174,90 lei, recalcularea sumei pentru devamarea autocamionului Renault Kango, obligarea pârâților să restituie suma de 18710,90 lei, repararea prejudiciului material și moral (dosarul nr. 12-3-58373-25082017), iar la moment cauza civilă sus-numită, se află spre examinare la Curtea de Apel Chișinău (dosarul nr. 2-17190770-02-3a- 22092021, Ivan Ivanov vs Serviciul Vamal al Republicii).

Relatează reclamanta că, se plânge pe durata examinării cauzei civile la acțiunea în contencios administrativ, care în viziunea sa este incompatibilă cu cerința termenelor de judecare a cauzelor civile, prevăzută la art,192 alin.(2) din Codul de procedură civilă, care stipulează că cauzele privind contestarea hotărârilor autorităților publice se judecă de urgență și în mod prioritar, invocând și jurisprudența de referință degajată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Consideră că în speță, termenul de examinare a cauzei civile la acțiunea în contencios administrativ înaintată de Ivanov Ivan și Eșchileva Evghenia, nu este unul rezonabil, demonstrând un caracter excesiv, deoarece cauza menționată se află în examinare mai mult de 4 (patru) ani și 8 (opt) luni, în condițiile în cure aceasta cauza nu este una complexa, nu a fost suspendată, iar vina în tergiversarea examinării cauzei nu-i aparține reclamantei,

deoarece aceasta nu a solicitat strămutarea cauzei la o altă instanță și nici nu a solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate, fapt ce denotă că autoritățile competente nu au reacționat adecvat întru respectarea termenului rezonabil la examinarea cauzei civile, dând dovadă de un comportament inadecvat și cu rea credință.

Afirmă reclamanta că, este pensionară, având vârsta de 62 de ani, fiind nevoită să bată pragurile instanțelor pentru a-și căuta dreptatea, se plânge că i-a fost cauzat un anumit nivel de stres și frustrare, datorită duratei excesive de examinare a cauzei civile la acțiunea în contencios administrativ, prin ce i-a fost cauzat un prejudiciu moral, pe care îl estimează la suma de 100000 (o sută mii) de lei.

Astfel reclamanta solicită următoarele: să fie constatat ca fiind încălcat dreptul său la examinare în termen rezonabil a cauzei civile la acțiunea în contencios administrativ înaintată de Ivanov Ivan și Eșchileva Evghenia împotriva Serviciului Vamal al RM, Biroului Vamal Centru, terț Murguleț Veronica.

- să fie dispusă încasarea din bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției, în beneficiul său a sumei de 100000 (o sută mii) de lei, cu titlu de compensare a prejudiciului moral, cauzat prin încălcarea dreptului său la examinare în termen rezonabil a cauzei civile la acțiunea în contencios administrativ.

La 17.06.2022 prin cancelaria instanței reclamanta Eșchileva Evghenia a depus în instanță o cerere concretizată, semnată și de Ivanov Ivan, cu privire la majorarea cercului participanților la proces, înaintând pretențiile către pârât din numele ambilor semnatari ale cererii (f.d.21-22), iar prin încheierea din 14.07.2022 Ivanov Ivan a fost atras în proces în calitate de coreclamant (f.d.74-75).

La 24.06.2022, reprezentantul pârâtului Ministerul Justiției, a depus referința împreună cu raport (f.d. 43-48) prin care a solicitat respingerea cererii de chemare în judecată, ca fiind nefondată.

În motivarea referinței, se menționează că Ministerul Justiției califică pretențiile înaintate ca netemeinice, invocând că, justețea duratei procedurilor trebuie evaluată în lumina circumstanțelor cauzei și cu referință la următoarele criterii de apreciere: complexitatea cauzei, comportamentul părților care include aprecierea comportamentului reclamantului și a autorităților și miza (interesul) pentru reclamant. Observă reprezentantul pârâtului că, în cauza dată nu se atestă careva motive de tergiversare a examinării cauzei civile, or, însăși respectarea întocmai a procedurii din partea instanțelor de judecată naționale, cu asigurarea respectării drepturilor participanților la proces, nu poate fi privită drept „tergiversare a examinării cauzei", motiv din care nu pot fi reținute argumentele reclamantului în acest sens.

Arată că, motivele ce au determinat prelungirea duratei procedurilor au fost următoarele: considerarea ca fiind imposibilă examinarea cauzei în lipsa unor părți (27.04.2018,12.06.2018, 16.06.2020, 20.01.2021, 31.10.2019);

- oferirea unui termen pentru a face cunoștință cu diverse materiale ale cauzei (27.10.2020, 09.11.2020, 17.05.2022);

- aflarea judecătorului în concediu medical, (08.09.2017, 19.10.2017, 10.02.2020, 28.09.2020, 26.04.2022).

- lipsa translatorului (14.11.2017, 20.02.2019, 17.09.2019, 12.12.2019);

- amânarea examinării cauzei în legătură cu declararea stării de urgență, regim special (16.03.2020, 15.12.2020, 31.03.2021, 15.03.2022);

Susține faptul că conform Codului de Procedură Civilă, instanța care judecă cauza își păstrează imparțialitatea și obiectivitatea, creează condiții pentru exercitarea drepturilor participanților la proces, pentru cercetarea obiectivă a circumstanțelor reale ale cauzei, iar egalitatea părților în drepturile procedurale este garantată prin lege și se asigură de către instanță prin crearea posibilităților egale, suficiente și adecvate de folosire a tuturor mijloacelor procedurale pentru susținerea poziției asupra circumstanțelor de fapt și de drept, astfel încât nici una dintre părți să nu fie defavorizată în raport cu cealaltă.

Consideră că, instanța de judecată a respectat cu strictețe dreptul părților litigioase la examinare în termen rezonabil a cauzei, precum și în comportamentul acesteia nu se denotă o oarecare lipsă de diligență.

Deduce necesitatea și importanța prezenței participanților la proces în vederea elucidării tuturor circumstanțelor cauzei respective, astfel încât nici una dintre părți să nu fie defavorizată în raport cu cealaltă.

Remarcă faptul că termenul rezonabil urmează a fi apreciat în colaborare și cu termenii prevăzuți de legislația procesual civilă, fiind stabiliți în vederea asigurării desfășurării procesului cu respectarea principiilor fundamentale ale dreptului procesual civil, cum ar fi: principiul disponibilității, principiul contradictorialității și egalității în drepturi a participanților la proces, principii care în ansamblul lor materializează dreptul părții la un proces echitabil.

Menționează că examinarea cauzei în termen rezonabil este doar una din componentele dreptului la un proces echitabil și prin urmare, nu poate prevala asupra acestuia din urmă, iar perioada de examinare nu poate fi pusă exclusiv în sarcina instanțelor judecătorești.

Menționează că perioada de referință în cauza principală nu depășește limita rezonabilității pentru astfel de cauze, iar în contextul celor expuse și luînd în considerație complexitatea cauzei, comportamentul părților și de sarcina lunară a fiecărui judecător din cadrul instanțelor de judecată, reține că autoritățile judecătorești au acționat cu bună-credință, cu o suficientă diligență, au întreprins toate măsurile necesare în vederea examinării și soluționării obiective și sub toate aspectele a cauzei civile.

Reprezentantul pârâtului face trimitere la mai multe cauze naționale și cea a CtEDO, care oferă suficiente exemple în care părțile au contribuit, sub diferite forme, la prelungirea duratei procedurii, în care în cea mai mare parte a hotărârilor pronunțate, Curtea, chiar dacă observă existența unei anumite legături de cauzalitate între durata procedurii și atitudinea reclamantului în cursul procedurii, nu atribuie totuși întreaga răspundere a depășirii termenului rezonabil.

Mai menționează că, în anumite situații acordarea de satisfacții morale nu constituie o regulă, în materia drepturilor omului o recunoaștere oficială și publică a violării constituie uneori prin sine o satisfacție.

Referitor la netemeinicia și ilegalitatea pretenției de încasare a prejudiciului în ce privește pretenția de acordare a sumei în scopul satisfacerii prejudiciului moral, reține pârâtul că instanța de drept comun în acest sens urmează să aplice prevederile art.118 C PC, în temeiul căruia „părțile sunt obligate să prezinte probe pe care le invocă, conform legislației în vigoare.

Astfel, consideră că, prin prisma raportului motivat, a fost probată lipsa ne rezonabilității duratei procedurilor, în urma elucidării circumstanțelor cauzei date.

Subliniază faptul că, sarcina probării prejudiciului moral nu poate fi pusă numai pe seama reclamantului, dar se apreciază individual pentru fiecare caz, luându-i-se în considerație argumentele ambelor părți în proces și jurisprudența Curții Europene, excluzându-i-se pretenții excesive și vădit exagerate.

Invocă că, Ministerul Justiției este în imposibilitate de a proba în exclusivitate lipsa suportării de către reclamant a prejudiciului moral, atât timp cât nu a fost probată existența de facto a acestui prejudiciu, or, apriori, nu se poate constata lipsa a aceea ce nu există.

Susține că, instanța de judecată nu trebuie să-și formeze o idee preconceptă conform căreia presupusa încălcare a unui drept implică în mod obligatoriu și existența unui prejudiciu, este necesar de stabilit prin probe, dacă a existat în mod veridic un prejudiciu, iar un asemenea comportament are un efect nociv nu doar pentru societate cît și pentru cadrul legal, din motiv că se creează un precedent care cu trecerea timpului este tot mai greu de remediat.

Califică pretenția inexistentă, reclamantul, în viziunea pârâtului, nu a elucidat prin probe corespunzătoare ce a pierdut pe plan fizic, psihic, social, profesional și familial din ceea ce ar însemna o viață normală, liniștită și fericită pentru acesta în momentul respectiv, dar și pe viitor, iar toate argumentele invocate întru motivarea acestui capăt al acțiunii, poartă doar un caracter declarativ, formal, fără a dispune de careva suport atât probatoriu, cît și juridic.

Prin hotărârea din 18 iulie 2022 a Judecătoriei Chişinău, sediul Centru, a fost admisă parțial acțiunea. S-a constatat încălcarea dreptului Evgheniei Eşchileva şi lui Ivan Ivanov la judecarea în termen rezonabil a acțiunii depuse la 18 august 2017, de către Evghenia Eşchileva şi Ivan Ivanov împotriva Serviciului Vamal al Republicii Moldova şi Biroului Vamal Centru, persoană terță Veronica Murguleț, cu privire la contestarea actului administrativ şi obligarea furnizării informației. 3 S-a încasat în beneficiul Evgheniei Eşchileva de la bugetul de stat al Republicii Moldova prejudiciul moral, în sumă de 20 000 de lei. S-a încasat în beneficiul lui Ivan Ivanov de la bugetul de stat al Republicii Moldova prejudiciul moral, în sumă de 20 000 de lei. În rest, cerințele au fost respinse, ca fiind neîntemeiate (f. d. 78, 82-93).

La 02 august 2022, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a declarat apel nemotivat împotriva hotărârii din 18 iulie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru (f. d. 96), iar la 26 octombrie 2022, a fost prezentat apelul motivat, prin care a solicitat admiterea acestuia, casarea hotărârii primei instanțe, în partea admiterii parțiale a cererii de chemare în judecată, cu emiterea, în această parte, a unei hotărâri de respingere a acțiunii, ca fiind neîntemeiată (f. d. 102-109)

În motivarea cererii de apel a indicat că nu este de acord cu hotărârea instanței de fond în partea admiterii pretențiilor, dat fiind emisă în această parte cu aplicarea și interpretarea eronată a normelor de drept material, cu aprecierea arbitrară a poziției participanților la proces și a probelor anexate la dosar, motiv pentru care o consideră neîntemeiată, pasibilă de a fi casată în partea contestată.

Menționează că reieșind din practica judiciară națională, statul răspunde pentru prejudiciul adus persoanei prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei și a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, iar elucidarea cazurilor și condițiilor de răspundere patrimonială se face prin lege specială.

Relevă că potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, aprecierea termenului rezonabil de examinare urmează a fi făcută după anumite criterii de apreciere, cum sunt: complexitatea cauzei, comportamentul părților, care include aprecierea comportamentului reclamantului și a autorităților, și miza (interesul) pentru reclamant.

Astfel, instanța de fond neîntemeiat a admis chiar și parțial acțiunea, în condițiile în care în prezenta acțiune nu sunt întrunite condițiile necesare de aplicabilitate a Legii nr.87, astfel că nu există nici un temei legal de a solicita încasarea acestui prejudiciu or, tergiversarea cauzei se datorează în mare parte comportamentului părților, iar potrivit art.2 alin.2 din Legea 87 repararea prejudiciului se face doar în măsura în care încălcarea a avut loc din cauze ce nu pot fi imputate exclusiv persoanei care a depus cererea de reparare a prejudiciului. Cu referire la prejudiciul moral admis de instanța de fond a câte 20 000 lei pentru fiecare reclamant este unul neîntemeiat, în condițiile în care Legea 87 nu acordă dreptul în mod automat la acordarea prejudiciilor, în lipsa dovezilor că persoana a suferit un prejudiciu. Prin urmare, acordarea prejudiciului nu constituie o regulă, dar o excepție de la această regulă, care necesită a fi confirmată prin anumite criterii bine definite. Iar, potrivit jurisprudenței CEDO, scopul pentru care Curtea acordă despăgubiri cu titlu de daune este acela de a compensa reclamantul pentru consecințele prejudiciabile ale violării și nicidecum de a sancționa statul responsabil.

Prin decizia din 13 iunie 2023 a Curții de Apel Chișinău, a fost respins apelul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova și menținută hotărârea din 18 iulie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru (f. d. 141, 142-152).

La 18 august 2023, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a declarat recurs împotriva deciziei din 13 iunie 2023 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe, în partea pretențiilor admise, cu emiterea, în această parte, a unei noi hotărâri în de respingere a acțiunii, ca fiind neîntemeiată (f. d. 156-163).

Prin decizia Curții Supreme de Justiție din 23 iulie 2024, s-a admis recursul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova.

S-a casat decizia din 13 iunie 2023 a Curţii de Apel Chişinău, în cauza civilă, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Evghenia Eşchileva şi Ivan Ivanov împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova cu privire la constatarea încălcării dreptului la examinarea cauzei în termen rezonabil şi repararea prejudiciului moral, cu remiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Reprezentantul apelantului, Ministerul Justiției RM, Daniel Pantea în baza procurii anexate la materialele dosarului, în ședința instanței de apel a susținut integral apelul declarat și a solicitat admiterea acestuia în sensul formulat.

Intimata Eșchileva Evghenia, în ședința instanței de apel a solicitat respingerea apelului ca fiind neîntemeiat cu menținerea hotărârii primei instanțe ca legală și întemeiată.

Intimatul Ivanov Ivan, fiind citat legal, în ședința instanței de apel nu s-a prezentat, Colegiul în temeiul art.379 alin.(2) CPC, a dispus examinarea cauzei în lipsa acestuia.

Audiind reprezentantul părții prezente la proces, examinând materialele pricinii, Colegiul Civil consideră necesar de a respinge apelul şi a menține hotărârea instanței de fond, din următoarele considerente.

În conformitate cu art.385 lit.a) CPC, instanța de apel, după ce judecă apelul, este în drept respingă apelul şi să mențină hotărârea primei instanțe.

Potrivit dispozițiilor art.118 alin.(1) CPC, fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor şi obiecțiilor sale dacă legea nu dispune altfel.

Articolul 130 alin.(1) CPC statuează că instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multe aspectual, completă, nepărtinitoare şi nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul şi interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege.

În temeiul art.240 alin.(1) CPC, la deliberarea hotărârii, instanța judecătorească apreciază probele, determină circumstanțele care au importanță pentru soluționarea pricinilor, care au fost sau nu stabilite, caracterul raportului juridic dintre părți, legea aplicabilă soluționării pricinii şi admisibilitatea acțiunii.

În conformitate cu prevederile art.373 alin.(1), (2), (5) CPC instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor şi obiecțiilor înaintate, legalitatea şi temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt şi aplicarea legii în primă instanță.

În limitele apelului, instanța de apel verifică circumstanțele şi raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum şi cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea pricinii, apreciază probele din dosar şi cele prezentate suplimentar în instanță de apel de către participanții la proces. Instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.

Astfel, prevederile legale enunțate în mod expres obligă instanța de apel să verifice circumstanțele şi raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum şi cele care nu au fost stabilite şi este obligată să verifice legalitatea hotărârii în întregul ei şi să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.

Din conținutul celor relatate Colegiul reține că sarcina instanței de apel derivă reieșind din dispozițiile art.373 alin.(1), (2), (5) CPC, în condițiile în care instanța de fond a soluționat fondul cauzei, cu expunerea argumentelor în vederea admiterii sau respingerii acțiunii în raport cu concluziile reținute de către aceasta.

Colegiul Civil reține că instanța de apel, potrivit regulilor unui proces echitabil, reținându-i-se rolul determinant al concluziilor sale, are obligația să examineze efectiv problemele esențiale care îi sunt supuse aprecierii şi să nu se limiteze la însuşirea motivelor instanței inferioare. (Hirro Balani c. Spaniei, nr. 18064/91 din 09.12.1994 §27; Georgiadis c. Greciei nr.21522/93 din 29.05.1997 §43).

În acest context, Colegiul reține că în temeiul art.1 CPC, legislația procedurală civilă a Republicii Moldova reglementează raporturile sociale referitoare la raporturile procesuale civile ce apar la înfăptuirea justiției de către instanțele judecătorești de drept comun în cadrul judecării cauzelor în acțiuni civile, precum şi a altor cauze, date în competența lor de prezentul cod şi de alte legi.

În conformitate cu prevederile art.5 CPC, orice persoană interesată este în drept să se adreseze în instanța de judecată în modul stabilit de lege, pentru a-şi apăra drepturile încălcate sau contestate, libertățile şi interesele legitime.

Conform art.10 alin.(1) Cod civil persoanele fizice şi juridice participante la raporturile juridice civile trebuie să îşi exercite drepturile şi să îşi execute obligațiile cu bună-credință, în acord cu legea, cu contractul, cu ordinea publică şi cu bunele moravuri. Buna-credință se prezumă până la proba contrară.

Potrivit alin.(2) neexercitarea de către persoanele fizice şi juridice a drepturilor civile ce le revin nu duce la stingerea acestora, cu excepția cazurilor prevăzute de lege.

Conform art.11 alin.(1) Cod civil buna-credință este un standard de conduită a unei părți, caracterizată prin corectitudine, onestitate, deschidere şi luarea în cont a intereselor celeilalte părți la raportul juridic.

Potrivit alin.(2) al aceluiași articol în special, este contrar bunei-credințe ca o parte să acționeze în contradicție cu declarațiile pe care le-a făcut anterior sau cu comportamentul pe care l-a avut anterior în cazul în care cealaltă parte, în detrimentul său, s-a bazat în mod rezonabil pe acele declarații sau acel comportament.

Dispozițiile art.12 Cod civil caracterul rezonabil, prevăzut într-o dispoziție legală sau într-un act juridic, se apreciază în mod obiectiv, luând în considerare natura şi scopul elementului supus aprecierii, circumstanțele cazului, precum şi uzanțele şi practicile pertinente.

În temeiul art.13 alin.(1) Cod civil niciun drept subiectiv nu poate fi exercitat predominant în scopul de a cauza altei persoane un prejudiciu sau a-i dăuna în alt mod (abuzul de drept).

Prevederile alin.(2) indică că în cazul abuzului de drept, instanţa de judecată, ținând cont de natura şi consecințele acestuia, refuză titularului în apărarea dreptului subiectiv exercitat abuziv sau, după caz, îl obligă la încetarea exercitării abuzive.

Alin.(3) indică statuează că dacă abuzul de drept a dus la încălcarea dreptului subiectiv al unei alte persoane, aceasta poate cere repararea prejudiciului cauzat.

Dispozițiile art.14 alin.(1) Cod civil indică că nici o persoană nu poate invoca, la întemeierea pretenției sale, fapta ilicită sau de rea-credință pe care tot ea a săvârșit-o sau la care a participat.

Alin.(2) stabilește că nici o persoană nu poate obține un avantaj din comportamentul său ilicit sau de rea-credință.

În contextul pretențiilor deduse judecării instanța de apel reține că în temeiul art.15 alin.(1) Cod civil apărarea drepturilor civile încălcate se face pe cale judiciară.

În temeiul art.16 alin.(1) Cod civil apărarea dreptului civil se face, în condițiile legii, prin:

a) recunoașterea dreptului;

b) restabilirea situației anterioare încălcării dreptului şi suprimarea acțiunilor prin care se încalcă dreptul sau se creează pericolul încălcării lui;

c) constatarea sau, după caz, declararea nulității actului juridic;

d) declararea nulității actului emis de o autoritate publică;

e) impunerea la executarea obligației în natură;

f) autoapărare;

g) repararea prejudiciului patrimonial şi, în cazurile prevăzute de lege, a celui nepatrimonial;

h) încasarea dobânzii de întârziere sau, după caz, a penalității;

i) rezoluțiunea sau modificarea contractului;

j) neaplicarea de către instanța de judecată a actului ce contravine legii emis de o autoritate publică;

k) alte căi prevăzute de lege.

În temeiul alin.(2) al aceluiași articol metodele de apărare prevăzute la alin.(1) pot fi invocate dacă sânt întrunite condițiile stabilite de lege şi, după caz, de actul juridic pentru aplicarea acestora.

După cum rezultă din materialele cauzei, Evghenia Eşchileva, înaintând acțiunea împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, a solicitat constatarea încălcării dreptului la examinarea în termen rezonabil a cauzei de contencios administrativ, nr. 3-2274/19, intentate la cererea de chemare în judecată depusă de Ivan Ivanov şi Evghenia Eşchileva împotriva Serviciului Vamal al Republicii Moldova şi Biroului Vamal Centru, persoană terţă Veronica Murguleţ, cu privire la anularea chitanței şi a ordinului de plată, obligarea furnizării informației, restituirea diferenței sumei achitate, recalcularea sumei pentru vămuire, obligarea restituirii sumei, repararea prejudiciului material şi moral; 2) repararea din contul bugetului de stat, prin intermediul Ministerului Justiției, în beneficiul său, a sumei de 100 000 de lei, cu titlu de prejudiciu moral, cauzat prin încălcarea dreptului la examinarea cauzei în termen rezonabil (f. d. 2-5).

Ulterior, la 17 iunie 2022, Evghenia Eşchileva şi Ivan Ivanov au depus cerere de chemare în judecată concretizată, prin care au solicitat majorarea cercului de participanți la proces (f. d. 21-22 verso).

Fiind învestită cu judecarea cauzei, prima instanță a admis parțial acțiunea, a constatat încălcarea dreptului Evgheniei Eşchileva şi lui Ivan Ivanov la judecarea în termen rezonabil a acțiunii depuse la 18 august 2017, de către Evghenia Eşchileva şi Ivan Ivanov împotriva Serviciului Vamal al Republicii Moldova şi Biroului Vamal Centru, persoană terţă Veronica Murguleţ, cu privire la contestarea actului administrativ şi obligarea furnizării informației, a încasat în beneficiul Evgheniei Eşchileva de la bugetul de stat al Republicii Moldova prejudiciul moral, în sumă de 20 000 de lei, a încasat în beneficiul lui Ivan Ivanov de la bugetul de stat al Republicii Moldova prejudiciul moral, în sumă de 20 000 de lei, iar în rest, cerințele au fost respinse, ca fiind neîntemeiate (f. d. 78, 82-93)

După cum rezultă din actele cauzei, reclamanta Evghenia Eşchileva s-a adresat în instanța de judecată cu acțiune privind constatarea încălcării dreptului la executarea în termen rezonabil la examinarea cauzei în termen rezonabil şi repararea prejudiciului moral

În susținerea pretențiilor înaintate, reclamanta a menționat că, prin hotărârea nr. 3-2274/19 din 19 mai 2021 a Judecătoriei Chișinău (sediul Rîșcani), a fost respinsă acțiunea înaintată de Ivanov Ivan și Eșchileva Evghenia împotriva Serviciului Vamal al RM, Biroului Vamal Centru, terț Murguleț Veronica cu privire la anularea chitanței seria AC nr. 165143 și ordinului de plată nr.474194 din 08.05.2017, obligarea furnizării informației la cererea nr. I-467 din 30.06.2017, restituirea diferenței sumei achitate în mărime de 174,90 lei, recalcularea sumei pentru devamarea autocamionului Renault Kango, obligarea pârâților să restituie suma de 18710,90 lei, repararea prejudiciului material și moral (dosarul nr. 12-3-58373-25082017), iar la moment cauza civilă sus-numită, se află spre examinare la Curtea de Apel Chișinău (dosarul nr. 2-17190770-02-3a- 22092021, Ivan Ivanov vs Serviciul Vamal al Republicii).

Relatează reclamanta că, se plânge pe durata examinării cauzei civile la acțiunea în contencios administrativ, care în viziunea sa este incompatibilă cu cerința termenelor de judecare a cauzelor civile, prevăzută la art,192 alin.(2) din Codul de procedură civilă, care stipulează că cauzele privind contestarea hotărârilor autorităților publice se judecă de urgență

și în mod prioritar, invocând și jurisprudența de referință degajată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

În mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia, în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.

Conform art.192 alin.(1)-(3) CPC, cauzele civile se judecă în primă instanță în termen rezonabil. Criteriile de determinare a termenului rezonabil sânt: complexitatea cauzei, comportamentul participanților la proces, conduita instanței judecătorești și a autorităților relevante, importanța procesului pentru cel interesat. Respectarea termenului rezonabil de judecare a cauzei se asigură de către instanță.

(11) În situația în care, la judecarea unei cauze concrete, există pericolul de încălcare a termenului rezonabil, participanții la proces pot adresa instanței care examinează cauza în fond o cerere privind accelerarea procedurii de judecare a cauzei.

Examinarea cererii se face în absența părților, în termen de 5 zile lucrătoare, de către un alt judecător sau de un alt complet de judecată decât cel care examinează cauza.

(12) Instanța decide asupra cererii de la alin. (11) printr-o încheiere motivată, prin care fie obligă instanța care judecă cauza în fond să întreprindă un act procesual, stabilind, după caz, un anumit termen pentru accelerarea procedurii, fie respinge cererea. Încheierea nu se supune nici unei căi de atac.

(2) Cauzele privind încasarea pensiei de întreținere, apărarea drepturilor și intereselor minorului, repararea prejudiciului cauzat prin vătămare a integrității corporale sau prin altă vătămare a sănătății ori prin deces, litigiile de muncă, contestarea actelor normative, a hotărârilor, acțiunilor sau inacțiunilor autorităților publice, ale altor organe și organizații, ale persoanelor oficiale și funcționarilor publici se judecă de urgenta și în mod prioritar.

(3) Pot fi stabilite prin lege unor categorii de cauze civile termene de judecare mai reduse.

Conform art.1. alin.(1) Legii nr.87 din 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, scopul legii este crearea în Republica Moldova a unui remediu intern eficient de apărare a dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei și a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești.

Potrivit aliniatului (2) al aceluiași articol aplicarea și interpretarea termenilor din prezenta lege se fac prin prisma legislației naționale, a prevederilor Convenției Europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului.

Conform prevederilor art.2 alin.(1) al Legii privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, orice persoană fizică sau

juridică ce consideră că i-a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau dreptul la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești poate adresa în instanță de judecată o cerere de chemare în judecată privind constatarea unei astfel de încălcări și repararea prejudiciului cauzat prin această încălcare, în condițiile stabilite de prezenta lege și de legislația procesuală civilă.

În conformitate cu art.2 alin. (2) al Legii privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești nr.87 din 21.04.2011, repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se face doar în măsura în care încălcarea a avut loc din cauze ce nu pot fi imputate exclusiv persoanei care a depus cererea de reparare a prejudiciului.

Aliniatul (3) al aceluiași articol statuează că prejudiciul cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se repară indiferent de vinovăția instanței de judecată, a organului de urmărire penală, a organului responsabil de executarea hotărârilor judecătorești sau a instituției de stat debitoare.

Potrivit aliniatului (6) al aceluiași articol mărimea reparației prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se stabilește de instanța de judecată în fiecare caz în parte, în funcție de circumstanțele cauzei în cadrul căreia a fost comisă încălcarea, precum și de pretențiile invocate de reclamant, de complexitatea cauzei, de comportamentul reclamantului, de conduita organului de urmărire penală, a instanței de judecată și a autorităților relevante, de durata încălcării și de importanța procesului pentru reclamant.

Conform prevederilor art.4 alin.(1) al Legii privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești nr.87 din 21 aprilie 2011, sarcina probațiunii lipsei de încălcare a dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești și a lipsei suportării unui prejudiciu moral îi revine Ministerului Justiției, iar sarcina de a dovedi suportarea prejudiciului material cauzat prin această încălcare și suportarea costurilor și cheltuielilor de judecată îi revine reclamantului.

Potrivit art.4 alin.(4)-(5) din Legea nr.87 din 21 aprilie 2011, cererea de chemare în judecată se examinează de instanța de judecată sesizată în cel mult 3 luni de la depunerea sa. Categoriile de litigii menționate se examinează în instanța de judecată în conformitate cu normele legislației procesuale civile, ținându-se cont de particularitățile prevăzute de prezenta lege.

Principiul examinării cauzelor judiciare în termen rezonabil se regăsește și în prevederile art.14.3 al Pactului Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice adoptat la 16 decembrie 1966 la New York.

Totodată, art.4 din Constituție, prevede primatul Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale în raport cu sistemul național legislativ.

Conform Recomandării citate, se menționează că, procedurile în contencios administrativ se vor aprecia ca fiind unele civile, dacă în final urmăresc un interes patrimonial al reclamantului (Megadat.COM SRL), iar procedurile anterioare (în cazul

procedurilor disciplinare şi a celor în contencios administrativ), în fața altor organe sau autorități a administrației publice, decât acele judiciare, nu se iau în considerație la aprecierea termenului nerezonabil.

Prin urmare relevantă la caz este Legea contenciosului administrativ nr. 793 din 10-02-2000, aplicabilă la momentul depunerii acțiunii la 18.08.2017, care a prevăzut în art. 24 examinarea cererii:

(1) Instanța de contencios administrativ examinează cererea cu participarea reclamantului şi pârâtului şi/sau a reprezentanților acestora, în condițiile Codului de procedură civilă, cu unele excepții prevăzute de prezenta lege. (2) Neprezentarea la ședință de judecată, fără motive temeinic justificate, a părților şi/sau a reprezentanților lor nu împiedică examinarea cererii, iar în cazul în care este imposibil de a judeca cauza în lipsa reclamantului, instanța de contencios administrativ va scoate cererea de pe rol în condițiile Codului de procedură civilă. (3) La examinarea în instanța de contencios administrativ a cererii în anulare, sarcina probațiunii este pusă pe seama pârâtului, iar în materie de despăgubire, sarcina probațiunii revine ambelor părți.

La rândul său, Codul administrativ al Republicii Moldova din 19-07-2018 în vigoare, stabilește următoarele:

Articolul 27. Aplicarea termenului rezonabil

În cazul în care prezentul cod sau alte legi speciale nu impun un anumit termen, autoritățile publice și instanțele de judecată competente trebuie să acționeze într-un termen rezonabil.

Articolul 38. Audierea juridică și dreptul la un proces echitabil

(1) Înaintea fiecărei decizii judecătorești pe fond, participanților la proces li se oferă posibilitatea de a-și expune punctul de vedere. Audierea poate fi făcută verbal sau în scris.

(2) Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei în mod echitabil, în termen rezonabil, de către o instanță de judecată independentă, imparțială și instituită prin lege. În acest scop, instanța de judecată este obligată să dispună toate măsurile permise de lege și să asigure desfășurarea cu celeritate a procesului.

Articolul 161. Aplicarea suplimentară a prevederilor

În măsura în care din art. 154–160 nu rezultă derogări, se aplică celelalte prevederi din prezentul cod. Suplimentar se aplică corespunzător normele dreptului civil.

Articolul 216. Pregătirea dezbaterilor judiciare

(1) Pentru pregătirea dezbaterilor judiciare, judecătorul sau, în cazul instanței colegiale, judecătorul raportor efectuează următoarele acțiuni:

a) solicită pârâtului și celorlalți participanți la proces referințe cu privire la acțiunea în contencios administrativ;

b) clarifică circumstanțele ce trebuie probate și indică probele suplimentare care trebuie prezentate de către participanți în termenul stabilit expres de instanța de judecată;

c) solicită, la cerere sau din oficiu, probele necesare examinării complete și soluționării juste a cauzei de contencios administrativ printr-o încheiere în care este stabilit termenul-limită de prezentare a acestora;

d) efectuează orice alte acte de procedură necesare pentru examinarea cauzei de contencios administrativ, după posibilitate într-o singură ședință de judecată;

e) stabilește data și ora pentru începutul dezbaterilor judiciare, cu citarea legală a tuturor participanților la proces.

(2) Judecătorul informează participanții la proces despre consecințele nerespectării termenelor stabilite de instanța de judecată.

(3) Dacă persoanele cărora instanța de judecată le-a solicitat prezentarea probelor nu le dețin sau se află în imposibilitatea de a le prezenta în termenele stabilite, ele sânt obligate să comunice instanței acest fapt în decursul a 3 zile de la data primirii solicitării. În caz contrar, în privința acestor persoane se aplică o amendă de până la 50 de unități convenționale. Aplicarea amenzii nu scutește persoana care dispune de proba solicitată de obligația prezentării probei în instanța de judecată.

Potrivit art.218 Legii examinarea în fond a acțiunii în contencios administrativ Examinarea și soluționarea în fond a acțiunii în contencios administrativ are loc conform prevederilor Codului de procedură civilă, cu următoarele excepții:

a) examinarea și soluționarea acțiunii în contencios administrativ are loc în ședință publică, iar în cazuri de excepție stabilite de lege - în ședință închisă. Participanții la proces se citează; în citație se comunică locul, data și ora ședinței. Dacă participanții la proces convin de comun acord, examinarea și soluționarea acțiunii în contencios administrativ are loc în procedură scrisă;

b) instanța de judecată acceptă probele prezentate după termenul stabilit în faza de pregătire pentru examinarea în fond a acțiunii în contencios administrativ, numai dacă participanții la proces justifică și probează imposibilitatea prezentării probelor în termenul stabilit de instanță;

c) participanții la proces care s-au prezentat cel puțin o dată în ședința de judecată pe parcursul examinării acțiunii în contencios administrativ sau au efectuat acte de procedură în contextul examinării acțiunii în contencios administrativ nu pot invoca lipsa citației pentru efectuarea actelor de procedură la o dată ulterioară;

d) neprezentarea la ședința de judecată, fără motive temeinic justificate, a participanților și/sau a reprezentanților lor nu împiedică soluționarea acțiunii în contenciosul administrativ.

Articolul 219. Asigurarea protecției efective a drepturilor

(1) Instanța de judecată este obligată să cerceteze starea de fapt din oficiu în baza tuturor probelor legal admisibile, nefiind legată nici de declarațiile făcute, nici de cererile de solicitare a probelor înaintate de participanți.

(2) Instanța de judecată depune eforturi pentru înlăturarea greșelilor de formă, explicarea cererilor neclare, depunerea corectă a cererilor, completarea datelor incomplete și pentru depunerea tuturor declarațiilor necesare constatării și aprecierii stării de fapt. Instanța de judecată indică asupra aspectelor de fapt și de drept ale litigiului care nu au fost discutate de participanții la proces.

(3) Instanța de judecată nu are dreptul să depășească limitele pretențiilor din acțiune, însă, totodată, nu este legată de textul cererilor formulate de participanții la proces.

(4) Instanța de judecată poate avea o discuție juridică cu participanții la proces sau poate da în scris indicații cu privire la situația de drept a cauzei examinate.

Codul de Procedură Civilă

Articolul 192. Termenele de judecare a cauzelor civile

(1) Cauzele civile se judecă în primă instanță în termen rezonabil. Criteriile de determinare a termenului rezonabil sânt: complexitatea cauzei, comportamentul participanților la proces, conduita instanței judecătorești şi a autorităților relevante, importanta procesului pentru cel interesat. Respectarea termenului rezonabil de judecare a cauzei se asigură de către instanță.

(11) În situația în care, la judecarea unei cauze concrete, există pericolul de încălcare a termenului rezonabil, participanții la proces pot adresa instanței care examinează cauza în fond o cerere privind accelerarea procedurii de judecare a cauzei. Examinarea cererii se face în absența părților, în termen de 5 zile lucrătoare, de către un alt judecător sau de un alt complet de judecată decât cel care examinează cauza.

(12) Instanța decide asupra cererii de la alin. (11) printr-o încheiere motivată, prin care fie obligă instanța care judecă cauza în fond să întreprindă un act procesual, stabilind, după caz, un anumit termen pentru accelerarea procedurii, fie respinge cererea. Încheierea nu se supune nici unei căi de atac.

(2) Cauzele privind încasarea pensiei de întreținere, apărarea drepturilor şi intereselor minorului, repararea prejudiciului cauzat prin vătămare a integrității corporale sau prin altă vătămare a sănătății ori prin deces, litigiile de muncă, contestarea actelor normative, a hotărârilor, acțiunilor sau inacțiunilor autorităților publice, ale altor organe şi organizații, ale persoanelor oficiale şi funcționarilor publici se judecă de urgență şi în mod prioritar.

(3)Pot fi stabilite prin lege unor categorii de cauze civile termene de judecare mai reduse.

Conform art. 4 alin. (2) şi (3) din Legea 87, instanța de judecată care examinează în fond cauza, organul de urmărire penală, autoritatea implicată în proces sau, după caz, executorul judecătoresc ori autoritatea responsabilă de executarea hotărârii judecătorești prezintă Ministerului Justiției un raport motivat privind modul de respectare a termenului rezonabil şi, după caz, dosarul sau o copie de pe dosar.

Raportul privind modul de respectare a termenului rezonabil se prezintă în scris şi va conține: numele şi prenumele judecătorului, ale reprezentantului autorității implicate în proces, ale executorului judecătoresc sau ale reprezentantului autorității responsabile de executarea hotărârii judecătorești; date despre acțiunile procesuale întreprinse, termenele de realizare şi motivarea acestora; date despre acțiunile procesuale întreprinse în vederea accelerării procedurii de judecare, după caz; alte date relevante privind respectarea termenului rezonabil.

Raportul motivat prezentat de către Curtea de Apel Chişinău (f.d.49-51) la solicitarea Ministerului Justiției atestă următoarele.

La data de 18 august 2017, acțiunea în baza căreia reclamanta invocă încălcarea termenului rezonabil de examinare, a fost depusă de către Ivanov Ivan împotriva Serviciului Vamal al RM, Biroul Vamal Centru, terț Murguleț Veronica, cu privire la contestarea actului administrativ și obligarea furnizării de informație. Conform conținutului hotărârii pe cauza dată, emisă de către Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani la 19 mai 202, iar la data de 12.06.2018, reclamantul Ivanov Ivan a depus o cerere de concretizare a cererii de chemare în judecată prin care s-a majorat numărul reclamanților, fiind introdusă în proces și Eșchileva Evghenia.

Inițial acțiunea a fost depusă de către Ivanov Ivan la data de 18.08.2017 în Judecătoria Chișinău, sediul Centru, cauza fiind repartizată judecătorului Taisia Prutean, în cadrul

examinării cauzei în instanța de fond la judecătorul Taisia Prutean au fost numite 3 ședințe dintre care 2 au fost amânate în legătură cu aflarea judecătorului în concediu medical.

Prin încheierea Vicepreședintelui Jud. Chișinău din 09 februarie 2018, s-a dispus redistribuirea cauzei unui alt judecător. La 19 februarie 2018, cauza a fost repartizată judecătorului Ana Cucerescu. Ședința din 27.04.2018 a fost amânată la cererea pârâtului Serviciul Vamal care a depus o cerere de amânare. Ședința din 12.06.2018 a fost amânată la cererea pârâtului cît și reclamantul Ivanov Ivan.

Ședința din 05.09.2018 nu a avut loc în legătură cu faptul că judecătorul Ana Cucerescu a fost antrenată într-un alt proces în judecătoria Bălți.

La ședința din 06.09.2018 s-a acordat reclamanților termen de 5 zile pentru a prezenta acțiunea în limba de stat, iar instanța prin încheierea din 15 noiembrie 2018 a dispus restituirea cererii de chemare în judecată concretizată depusă de reclamanții Ivanov Ivan și Eșchileva Evghenia, încheierea fiind contestată cu recurs de către reclamanți, astfel ședințele din 30.11.2018 și 23.01.2018 au fost amânate în legătură cu faptul că dosarul se afla la Curtea de Apel Chișinău pentru examinarea recursului, dosarul aflându-i-se pe rolul Curții de Apel Chișinău în perioada 12.12.2018- 31.01.2019.

Ulterior examinării recursului și parvenirii dosarului în instanța de fond, a fost numită ședința pentru data de 20.02.2019, însă ședința a fost amânată în legătură cu lipsa translatorului fiind numită o altă ședință pentru data de 21.03.2019.

La ședința din 21.03.2019 reclamanta Eșchileva Evghenia a depus cerere de strămutare a cauzei în legătură cu intrarea în vigoare de la 1 aprilie 2019 a noului cod administrativ, fiind numită întrerupere pînă la 04.04.2019 pentru soluționarea cererii de strămutare, iar prin încheierea din 23 aprilie 2019 cauza a fost expediată în adresa Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani după competență.

În Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani cauza a fost repartizată judecătorului Tatiana Avasiloaiei.

În cadrul examinării cauzei în Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani au fost numite 13 ședințe dintre care 2 ședințe au fost amânate în legătură cu lipsa translatorului, 1 din ședințe a fost amânată la solicitarea reprezentantului reclamantei Eșchileva Evghenia, 2 ședințe au fost amânate în legătură cu aflarea judecătorului în concediu medical și concediu din cont propriu, 3 ședințe au fost amânate în legătură cu situația epidemiologică din țară și instituirea unui regim special de muncă, 2 din ședințe au fost amânate în legătură cu prezentarea referinței și de a face cunoștință cu referința de către părți. Ultimele 2 ședințe (12.05.2021 și 19.05.2021) au fost lucrative, s-a examinat cauza și s-a emis hotărârea în baza căreia acțiunea lui Ivanov Ivan depusă împotriva Serviciului Vamal al RM cu privire la contestarea actului administrativ a fost respinsă.

Nefiind de acord cu hotărârea dată, reclamanții au contestat-o cu apel la Curtea de Apel Chișinău, cauza se află la moment în Curtea de Apel Chișinău din 22.09.2021.

Din 22.09.2021 până la moment au fost numite 4 ședințe de judecată.

La ședință din 25.01.2022 apelanta Eșchileva Evghenia a înaintat cerere de recuzare completului, iar prin încheierea Curții de Apel Chișinău din 03.02.2022, s-a respins ca neîntemeiată cererea de recuzare fiind numită ședința pentru data de 15.03.2022 însă nu a avut loc în legătură cu declararea stării de urgență.

Ședința din 26.04.2022 a fost amânată în legătură cu aflarea judecătorului în concediu medical.

La ședința din 17.05.2022, Biroul Vamal a prezentat înscrisuri și apelanta Eșchileva Evghenia a solicitat termen pentru a face cunoștință cu ele, fiind numită ședința pentru 05.07.2022.

Prin urmare, reieșind din conținutul raportului anexat și descris mai sus, în viziunea instanței este cert faptul încălcării acelui termen rezonabil la examinarea cauzei în contencios administrativ, iar la caz fiind încălcat dreptul reclamanților la judecarea în termen rezonabil al acțiunii sale.

În asemenea împrejurări, este cert că examinarea cauzei este una vădit excesivă, or instanțele au rolul diriguitor şi urmează să asigure crearea condițiilor necesare pentru examinarea rapidă şi eficientă a cauzei, iar potrivit art. 219 din Codul administrativ, instanța de judecată este obligată să cerceteze starea de fapt din oficiu în baza tuturor probelor legal admisibile, nefiind legată nici de declarațiile făcute, nici de cererile de solicitare a probelor înaintate de participanți, astfel asigurând protecția efectivă a drepturilor.

Totodată se constată cert că la examinarea dosarului în contencios administrativ din 18.08.2017 până în prezent au trecut practic 5 ani, dosarul fiind în examinare în prima instanță în decurs de practic 4 ani, aflându-i-se în prezent în decurs de 1 an la Curtea de Apel, iar în total pe dosar având loc aproximativ 17 ședințe de judecată.

Astfel, instanța de judecată just a constatat că este evidentă durată excesivă şi încălcarea termenului rezonabil de examinare a cauzei date, însă urmează a fi reținut faptul că tergiversare examinării cauzei a fost determinată atât de comportamentul părților, care au dus la amânarea ședințelor, cât şi din cauza atitudinii pasive ale instanțelor de judecată, care conform raportului au amânat unele ședințe fără a indica cauzele amânării, admițând de mai multe ori cererile de amânare din partea pârâtului Serviciul Vamal, care este o autoritate a statului, având serviciul juridic aparte cu mai mulși angajați, care au obligația de serviciu de a se prezenta în ședințele de judecată.

Aici se învederează că, nu poate fi considerată plauzibilă amânarea de mai multe ori a ședințelor pe motivul lipsei translatorului, acest fapt nefiind imputat judecătorului sau instanțelor, ci însuși statului, care urmează să asigure judecătoriile cu un număr suficient de translatori, or este evidentă imposibilitatea asigurării cu interpret a tuturor ședințelor unde este necesitate, atunci când la o instanță sunt angajați doar 2 translatori. Totodată, se datorează statului și în special, instanțelor judecătorești durata excesivă a procedurilor de expediere a cauzei respective de la o instanță la altă, or nu poate fi explicată și considerată neexcesivă expedierea cauzei de la Judecătoria Rîșcani la Curtea de Apel Chișinău în decurs de circa 4 luni, or după contestarea la 19.05.2021 a hotărârii din 19.05.2022, dosarul a fost repartizat la Curtea de Apel la 22.09.2021 (f.d.50 verso).

În astfel de circumstanțe, instanța de fond corect a conchis că termenul rezonabil nu a fost respectat şi vinovate de încălcarea acestui termen nu se fac doar părțile la dosar.

Mai mult, culpa în depășirea termenului rezonabil cade pe seama statului şi instanțelor de judecată, care nu au întreprins măsuri necesare pentru curmarea comportamentului de rea-credință a participanților la proces care abuzau de drepturile procedurale şi duceau la amânarea nejustificată a cauzei.

Aici este relevantă jurisprudența CtEDO în care Curtea a statuat că, modalitatea în care Statul instituie mecanisme pentru a se conforma condiției de rezonabilitate a termenului examinării cauzei - fie prin majorarea numărului judecătorilor, fie prin instituirea termenelor sau instrucțiunilor stricte, fie prin alte metode - rămâne să decidă statul, iar dacă statul admite

continuarea procedurilor peste „termenul rezonabil” prescris de art. 6 din Convenție, fără a efectua anumite acțiuni pentru urgentarea lor, statul va fi responsabil pentru tergiversare produsă (cauza Price and Lowe vs. Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, hotărâre din 29 iulie 2003).

Respectiv perioada de examinare a acțiunii este una excesivă, reieșind din imposibilitatea reclamanților de a se folosi de acel mijloc de transport oprit de Serviciul Vamal vizat în acțiunea în contencios administrativ.

Ajungând la concluzia că termenul rezonabil de judecare a cauzei a fost încălcat şi reclamanții au suferit, neîndoielnic, suferințe psihice, fiind puși timp de 5 ani în situație de incertitudine şi inconvenienţă, reclamanta Eșchileva Evghenia fiind pensionară, instanța de fond corect a apreciat că pentru repararea prejudiciului moral cauzat urmează a fi acordată despăgubire bănească.

În corespundere cu art.2036 alin.(1) din Codul civil, în cazul în care persoanei i s-a cauzat un prejudiciu moral prin fapte ce atentează la drepturile ei personale nepatrimoniale, precum și în alte cazuri prevăzute de lege, instanța de judecată are dreptul să oblige persoana responsabilă la reparația prejudiciului prin plata de despăgubiri.

Conform art.2037 alin.(1)-(3) din Codul civil, mărimea despăgubirii pentru prejudiciu moral se determină de către instanța de judecată în funcție de caracterul și gravitatea prejudiciului moral cauzat persoanei vătămate, de gradul de vinovăție a autorului prejudiciului, dacă vinovăția este o condiție a răspunderii și de măsura în care această despăgubire poate aduce satisfacție echitabilă persoanei vătămate.

Caracterul și gravitatea prejudiciului moral le apreciază instanța de judecată, luând în considerare circumstanțele în care a fost cauzat prejudiciul, restrângerea posibilităților de viață familială și socială, precum și statutul social al persoanei vătămate. La determinarea despăgubirii, instanța de judecată va tinde să acorde o despăgubire care, pe de o parte, are o mărime comparabilă cu cea acordată în mod obișnuit în împrejurări similare și pe de altă parte, ia în cont particularitățile cazului.

În temeiul Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, unul din criteriile orientative generale de apreciere a prejudiciului moral este criteriul echității, care exprimă că îndemnizația trebuie să prezinte o justă și integrală despăgubire și se traduce prin necesitatea ca partea vătămată să primească o satisfacție echitabilă pentru prejudiciul moral suferit. Cuantumul despăgubirilor trebuie astfel stabilit, încât acestea să aibă efect compensatoriu și nu trebuie să constituie nici sume excesive pentru autorii daunelor și nici venituri nejustificative pentru victimele daunelor.

Prin urmare, reieșind din conținutul raportului anexat și descris mai sus, în viziunea instanței este cert faptul încălcării acelui termen rezonabil la examinarea cauzei în contencios administrativ, iar la caz fiind încălcat dreptul reclamanților la judecarea în termen rezonabil al acțiunii sale.

În asemenea împrejurări, instanța de judecată consideră că examinarea cauzei este una vădit excesivă, or instanțele au rolul diriguitor şi urmează să asigure crearea condițiilor necesare pentru examinarea rapidă şi eficientă a cauzei, iar potrivit art. 219 din Codul administrativ, instanța de judecată este obligată să cerceteze starea de fapt din oficiu în baza tuturor probelor legal admisibile, nefiind legată nici de declarațiile făcute, nici de cererile de solicitare a probelor înaintate de participanți, astfel asigurând protecția efectivă a drepturilor.

Aici, instanța observă că, la examinarea dosarului în contencios administrativ din 18.08.2017 până în prezent au trecut practic ***5 ani***, dosarul fiind în examinare în prima instanță în decurs de practic 4 ani, aflându-i-se în prezent în decurs de 1 an la Curtea de Apel, iar în total pe dosar având loc aproximativ ***17 ședințe de judecată***.

Astfel, instanța atestă că este evidentă durată excesivă şi încălcarea termenului rezonabil de examinare a cauzei date, însă urmează a fi reținut faptul că tergiversare examinării cauzei a fost determinată atât de comportamentul părților, care au dus la amânarea ședințelor, cât şi din cauza atitudinii pasive ale instanțelor de judecată, care conform raportului au amânat unele ședințe fără a indica cauzele amânării, admițând de mai multe ori cererile de amânare din partea pârâtului Serviciul Vamal, care este o autoritate a statului, având serviciul juridic aparte cu mai mulși angajați, care au obligația de serviciu de a se prezenta în ședințele de judecată.

Aici se învederează că, nu poate fi considerată plauzibilă amânarea de mai multe ori a ședințelor pe motivul lipsei translatorului, acest fapt nefiind imputat judecătorului sau instanțelor, ci însuși statului, care urmează să asigure judecătoriile cu un număr suficient de translatori, or este evidentă imposibilitatea asigurării cu interpret a tuturor ședințelor unde este necesitate, atunci când la o instanță sunt angajați doar 2 translatori. Totodată, se datorează statului și în special, instanțelor judecătorești durata excesivă a procedurilor de expediere a cauzei respective de la o instanță la altă, or nu poate fi explicată și considerată neexcesivă expedierea cauzei de la Judecătoria Rîșcani la Curtea de Apel Chișinău în decurs de circa 4 luni, or după contestarea la 19.05.2021 a hotărârii din 19.05.2022, dosarul a fost repartizat la Curtea de Apel la 22.09.2021 (f.d.50 verso).

O atare stare de lucruri, concluzia primei instanței că termenul rezonabil nu a fost respectat şi vinovate de încălcarea acestui termen nu se fac doar părțile la dosar.

Mai mult, culpa în depășirea termenului rezonabil cade pe seama statului și instanțelor de judecată, care nu au întreprins măsuri necesare pentru curmarea comportamentului de rea-credință a participanților la proces care abuzau de drepturile procedurale şi duceau la amânarea nejustificată a cauzei.

Aici este relevantă jurisprudența CtEDO în care Curtea a statuat că, modalitatea în care Statul instituie mecanisme pentru a se conforma condiției de rezonabilitate a termenului examinării cauzei - fie prin majorarea numărului judecătorilor, fie prin instituirea termenelor sau instrucțiunilor stricte, fie prin alte metode - rămâne să decidă statul, iar dacă statul admite continuarea procedurilor peste „termenul rezonabil” prescris de art. 6 din Convenție, fără a efectua anumite acțiuni pentru urgentarea lor, statul va fi responsabil pentru tergiversare produsă (cauza Price and Lowe vs. Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, hotărâre din 29 iulie 2003).

Prin urmare, este cert că perioada de examinare a acțiunii este una excesivă, reieșind din imposibilitatea reclamanților de a se folosi de acel mijloc de transport oprit de Serviciul Vamal vizat în acțiunea în contencios administrativ.

Pe cale de consecință, apreciind în ansamblu circumstanțele speței și având în vedere principiile compensării echitabile și rezonabile a prejudiciului moral, natura dreptului lezat, caracterul și gravitatea suferințelor suportate, statutul social al persoanelor, instanța de apel consideră necesară încasarea din contul bugetului de stat prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul Evgheniei Eșchileva și lui Ivanov Ivan a câte 20 000 lei cu titlu de prejudiciu moral, care în opinia Colegiului civil contrar aserțiunilor apelantului constituie o

satisfacție echitabilă pentru reclamanți pentru compensarea pagubei morale suportate, în rest această pretenție în temei legal a fost respinsă.

Cât ține de argumentul apelantului cu privire la calitatea procesuală a lui Evgheniei Eşchileva în cadrul cauzei 3-2274/19 în baza căreia reclamanții invocă încălcarea termenului rezonabil de examinare, avînd vedere că acțiunea a fost depusă de către Ivanov Ivan împotriva Serviciului Vamal al Republicii Moldova, Biroului Vamal Centru, persoana terţă Veronica Murguleț, cu privire la contestarea actului administrativ şi obligarea furnizării informației, Colegiul îl consideră ca neîntemeiat și declarativ, or prin cerere de concretizare din 12.06.2018 s-a majorat numărul de reclamanți, fiind introdusă în procesul contenciosului administrativ și Evghenia Eşchileva având calitatea de intervenient accesoriu principal dispunând de toate drepturile legale a reclamantului asupra obiectului litigiului sau un drept legat de acesta.

Or, potrivit art.65 CPC (2) Intervenientul principal poate interveni în proces pînă la închiderea dezbaterilor judiciare în primă instanță, înaintând acțiunea către una sau către ambele părţi în modul prevăzut de prezentul cod. Intervenientul principal are drepturi şi obligații de reclamant.

Cererea de intervenție principală se întocmește conform cerințelor prevăzute pentru cererea de chemare în judecată.

Prin urmare, toate argumentele și afirmațiile invocate de către apelant, sunt vădit lipsite de suport juridic, sub toate aspectele au fost examinate de prima instanță, iar instanța de apel le apreciază ca fiind inconsistente și fără raționament juridic valabil circumstanțelor speței.

În plus, este important de remarcat faptul că apelantul, utilizând calea de atac nu au prezentat în instanța de apel probe, pe care nu au avut posibilitatea să le prezinte instanței de fond și care ar fi de natură să răstoarne concluziile expuse în hotărârea contestată.

Față de cele ce preced, având în vedere că hotărârea primei instanțe este legală și întemeiată, iar argumentele invocate de către apelant sunt nefondate și combătute integral prin constatările expuse supra, Colegiul ajunge la concluzia de a respinge apelul declarat și a menține hotărârea primei instanțe.

În consecință, Colegiul civil constată legalitatea hotărârii instanței de fond şi, concomitent, netemeinicia argumentelor invocate în apel, acestea nedeterminând casarea hotărârii contestate.

În acest sens, instanța reține că respectarea principiului preeminenței dreptului constituie una din exigențele unui proces echitabil în sensul art.6 par.(1) din Convenţia pentru Apărarea Drepturilor Omului şi a Libertăților Fundamentale (Roşca c. Moldovei, nr.6267/02 din 22.03.2005, par.24).

Inserat în preambulul Convenției Europene şi Statutul Consiliului Europei, constituind în acelaşi timp atât un important impuls la adoptarea Convenției (Golder c. Regatului Unit al Marei Britanii, nr.4451/70 din 21.02.1975, par.34), cât şi parte integrantă a Convenţiei în conformitate cu prevederile art.31 alin.(2) al Convenției de la Viena, nu poate fi neglijat la soluționarea pricinilor civile potrivit prevederilor art.12 din Codul de procedură civilă.

Conform dispozițiilor art.1 alin.(3) al Constituției Republicii Moldova, în lumina interpretărilor date în jurisprudența constantă a Curţii Constituționale, (hotărârea Curţii Constituționale nr.2 din 19.01.1998, publicată în Monitorul Oficial nr.12-13/8 din 19.02.1998), una din caracteristicile constituționale ale statului de drept o constituie

obligațiunea statului, autorităților lui publice, instituțiilor, persoanelor oficiale de a activa în limitele atribuțiilor lor stabilite de Constituție şi Legi.

Urmare a celor expuse supra, Colegiul civil notează că instanța de fond, a dat o apreciere completă, obiectivă, justă şi sub toate aspectele, iar hotărârea este legală şi întemeiată, adoptată cu respectarea drepturilor şi intereselor legale a participanților la proces, motiv pentru care ajunge la concluzia de a respinge apelul declarat şi de a menține hotărârea contestată.

În conformitate cu prevederile art.385 lit.a), 390 CPC, Colegiul Civil,

d e c i d e:

Se respinge apelul declarat de Ministerul Justiției RM.

Se menține hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Centru din 18 iulie 2022, emisă în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Eșchileva Evghenia și Ivanov Ivan către Ministerul Justiției RM privind constatarea încălcării dreptului la examinarea cauzei în termen rezonabil, repararea prejudiciului moral.

Decizia este definitivă, însă poate fi atacată cu recurs la Curtea Supremă de Justiție în termen de 2 luni, prin intermediul Curții Supreme de Justiție.

Președintele ședinței, Marina Anton

Judecătorul

Judecătorii Dorin Dulghieru

Constantin Roșca